

IN MEMORIAM RABÁR FERENC (1929-1999)

A szentmise: emlékezés és hálaadás: Memoria és Eucharisztia.

Emlékezünk Jézus életére, halálára és feltámadására, és ezáltal jelenlétünk tesszük őt, aki Isten fiaként emberré lett és közöttünk élt. Az emlékezésben a kronológiai, kalendáriumi idő visszahúzódik, hogy helyet adjon a személyes időnek. A test szerinti s ezért az elmúlásnak kitett életre ráborul a léleknek a szeretetben, Istenben kiteljesedő élete.

Vannak az életnek határhelyzetei, amelyek összesűrítve, felfokozva tárják fel az ember teljes belső valóságát. Ilyen a halál eseménye, amely előbb-utóbb mindnyájunk életét le fogja zárni.

A földi életet három szemszögből tekinthetjük át, s e három nézőpont éppen a halálban rajzolódik ki a legélesebben.

1. Attekinthetjük az életet az objektív, külső szemlélő tekintetével. Amikor egy ember élete véget ér, az életműve lezárul. Ilyenkor el lehet mondani, eleinte emelkedett méltatásokban, később tárgyilagos történeti értékelésben, hogy az illető milyen pályát futott be, mit alkotott élete során, milyen sikereket ért el, hogyan rázták meg a történelem viharai. Ez a távlat különösen a mostani idős korosztály életében annyira fontos, hiszen többségüknek csontjába-vérébe szívódott a háborút követő korszak minden gyötrelmével. Nekik sorsukká lett, embert próbáló és embert formáló időköt hozott az a mai, amely a mai fiataloknak már csak történelem.

2. Bármilyen sokatmondóak azonban a külső életkeretek és teljesítmények, csupán az élet, az ember felszínéről adhatnak számot. A személyiség belső titkába csak a szeretet tekintetével pillanthatunk bele. Azoknak a szemével, akik az elhunytat szerették és akiket ő szeretett. Azokéval, akiknek valaha régen ő még a „Kis Feri” volt: minden iránt érdeklődő, a világra kinyílt, szeretetre nagyon is nyitott gyerek és fiatalember. Annak a szemével, aki életre szólóan szerelmes társává lett; aki mindvégig hűségesen mellette állt, és megosztotta vele életének minden örömét, de minden külső-belső viszontagságát is. Azok szemével, akik kettejük szeretetéből születtek, szűkebb és tágabb családjának tagjaival, akik örömeinek, de féltő aggodásának egyik

legfőbb forrása voltak. Mindazok szemével, akik többet láttak benne, mint kitűnő tudóst, szervezőt, tudományos vagy közéleti személyiséget. Akik meglátták és megszerették benne az embert, a barátot, a társat, aki oly megértő és meleg szívvel tudott odafordulni mindekihez.

3. Van azonban egy harmadik távlat is, s ezt éppen a szentmise nyitja meg, amikor Krisztus életére és kereszthalálára emlékezik, halát adva Istennek jötteteiért. Az ember legbenső valósága, eredete és végcélja, életének legmélyebb értelme ebben a távlatban nyílik meg előttünk. Nem kósza véletlenek összjátékaként csöppentünk bele ebbe a világba, és nem egyszerűen a biológiai törvények kényszeréből sodródunk ki belőle. Életünk nem a bölcsőtől a koporsóig tart, hanem Isten szeretetéből kaptuk azt, és beléje, hozzá tart minden élet. Nem rabszolga az ember, de nem is fennhéjázó, független nagyúr, hanem fia a mennyei Atyának, aki egyszerűen Fiában, Krisztusban fiával és Lelkével ajándékozott meg minket. Amikor minden más lefoszlik rólunk, akkor válik nyilvánvalóvá, hogy kik is vagyunk valójában: Isten gyermekei, akiket szeretetének boldog közösségében akar teljes életre kelteni. A természet most még vajódik és sóhajtozik. Az ember a halálban látszólag megsemmisül, legföljebb életműve marad hátra. Valójában azonban átkerül abba a létformába, amelyről a feltámadt Krisztus adott hírt számunkra. „A romlandóság szolgái állapotából kiszabadul Isten fiainak dicsőséges szabadságára.”

Erről az Istenben beteljesült létről nekünk még csak sejtéseink vannak. Ahogyan télen mindent beborít a hó, de alatta ott készülődik már az életet fakasztó, a természetet virágba borító tavasz, úgy rejti el előlünk a halál durva és félelmes valósága a feltámadt élet boldogságát. Jézus ígérete biztat: a búzaszemnek a földbe kell hullania és el kell hálnia, hogy új életet teremjen. Nem a halált magasztaljuk ezzel, hanem az életet. Azt az életet, amely e földi világban kezdődik, és a halál ajándalmas törése után az odaátiban folytatódik. Azt az életet, amelynek valódi dimenziói túlnyúlnak az életrajzi és történeti kereteken, hiszen Istenből fakadnak, és őbenne teljesednek ki. Azt az életet, amely nagygyá lehet az alkotásban is, de igazában csak az ajándékozó és áldozatos szeretetben, a hűségben, a kitartás-

ban, a szenvedések közepette is megmaradó reménységben virágozhat ki. Azt az életet, amelyet megosztott velünk az Isten Fia, hogy ő is megoszthassa velünk az isteni szeretet életét.

A szentmise emlékezés Krisztus életére és Ferenc testvérünkére, aki egygyé lett vele halálában, és – hisszük – feltámadásában is. És hálaadás Isten nagy tetteiért, elsősorban azért, hogy megajándékozott egyszülött Fiával, és benne nekünk ajándékozta önmagát. De hálát adunk most Ferenc testvérünkért is, hogy a saját lehetőségei és keretei között szebbé formálta a világot, hogy életek nőhetek ki az életéből, hogy sokakat szeretett és sokak szerethették.

Emlékező hálaadásunk végül az egyháznak Krisztushoz csatlakozó imájában könyörgésbe fordul, hogy Isten irgalmasan emelje őt magához. Fiához hasonlóan támassza fel őt a halálból, s töredékes, gyarlóságoktól sem mentes életét tegye ragyogóan széppé és beteljesültté a feltámadás boldogságában, Isten szeretetének örök életében.

(Elhangzott a temetést követő gyászmisén, 2000. január 21-én.)

LUKÁCS LÁSZLÓ

KELEMEN JÁNOS: A SZENTLÉLEK POÉTÁJA

Szerb Antal szerint az irodalomtörténet nagy igazságai, kijelentései idővel megkopnak. Mindenki ismételteti, mindenki egyetért vele, bárki leírhatja. Aztán egyszerre csak közhelyekké válnak, és kész. És ekkor el kell tennie egy kis időnek ahhoz, hogy újra érdemben hozzá lehessen szólni az adott kérdéshez. Ilyen újra-hozzászólás Kelemen János tanulmánya a könyvtárnyi Dante-szakirodalomhoz, amelyen nem érezni a közhelyesség torokszorító, tenyérizzasztó kellemetlenségeit. Pedig nem könnyű Dantéről újat mondani, érdemleges kijelentéseket tenni. Kelemen János — amint arról a Vigilia rendszeres olvasói az elmúlt év folyamán megtapasztalhatták — speciális szempontból vizsgálja az Isteni színjátékot: azokat a szöveghelyeket elemzi, amelyek hangsúlyozottan magára a szövegre, vagy a szerzőre vonatkoznak. Azaz Kelemen modern, irodalomelméleti szakkifejezésével: önreferencialitást tartalmaznak.

A tanulmányban vázolt gondolatmenetben a Szentlélek dantei értelmezéséből kiindulva egy sajátos poétika körvonalazódik, melynek fényében újraértelmezhető a költő alakja. E

nézőpontból továbbá megújítható felfogásunk a költő küldetéséről, az olvasó szerepéről, Dante sajátos, oly sokak által elemzett allegorizmusáról és a kimondhatatlan kimondására való törekvéséről.

A gyakori idézetek megkönnyítik a fejtegetések megértését, és kézzelfoghatóvá teszik az eredeti mű világának szépségét: közelebb kerülünk ahhoz a titokhoz, hogy mi is teszi ma is aktuálissá ezt a közel négyszáz éve keletkezett — a szó eredeti értelmében vett — szépirodalmi alkotást. (*Kávé Kiadó*, 1999)

NÓGRÁDI CECÍLIA

SZÉKELY BERTALAN-KIÁLLÍTÁS A MAGYAR NEMZETI GALÉRIÁBAN

Több mint ezeréves múltunkban kalandozva, ha történelmünket képsorként pergetjük le képzeletünkben, a sorban minden bizonnal ott lesznek a 19. századi történelmi festészet legismertebb alkotásai is, köztük Székely Bertalan festményei, mint például a *II. Lajos tetelemének feltalálása*, az *Egri nők*, vagy a *Mohácsi csata*. Ezek a festmények nemcsak történelmünk kiemelkedő eseményeit jelenítik meg, de témáikkal, szín- és formavilágukkal hozzájárulnak a megfestésük idejéről, az 1860-as, '70-es évek Magyarországról alkotott képünk kiteljesítéséhez is.

A Nemzeti Galéria Bakó Zsuzsanna által rendezett kiállítása és a kísérő katalógus átfogó képet ad Székely Bertalan munkásságáról. Bemutatja a nemzeti történeti festészet elkötelezettjét, a portréfestőt, a középületeket díszítő falképek alkotóját, a pedagógust és elméletírót. Láthatjuk híres fiatalkori *Ónarcképet*, valamint kisméretű tanulmányképeit, vázlatosorozatait is, amelyek nem egy Székelykutató szerint nagyobb tehetséget, eredetibb festőt mutatnak, mint legtöbb megvalósult főműve. Székely Bertalan kora kiemelkedő festője és — írásai tükrében — jelentékeny gondolkodója volt, de bizonyos fókig foglya maradt kora akadémiáinak. A monografikus kiállítás lehetőséget ad a visszatekintésre, az életműnek az idő 15. századi fogságából kiszabadulva immár a 20. század végének izlésvilága alapján történő megítélésére.

Önmagában a visszaillesztés lehetősége azonban még nem tenné élővé és sokak számára izgalmassá és élvezetessé a kiállítást. Székely Bertalan képei magukkal ragadják a nézőt. Nemcsak egy történelmi kor, egy festészeti stílus rajzolódik ki általuk, de egy festő emberi alakja is. A főművek mellett kiállít